

ELOGI DE LA
MENTIDA

JOSEP TORRES
TRIBÓ

Calligraf

Elogi de la mentida

Josep Torres Tribó

Edicions Cal·lígraf
Figueres, 2022

Primera edició —
novembre de 2022

Publicació

Edicions Cal·lígraf, SL
Monturiol, 2, 1r 1a
17600 Figueres
Tel. (0034) 615 261 764
www.edicionscalligraf.com
info@edicionscalligraf.com

Disseny i maquetació

Plàcid Busquets

Impressió

DC Plus, Serveis Editorials

Correcció

Joan Riba Romeva

ISBN

978-84-124592-7-2

Dipòsit legal

GI 1639-2022

© del text

Hereus de Josep Torres Tribó

© de la biografia de

Josep Torres Tribó

Max Pérez, Alba Padros
i Edwin Evangelista

© del text *La filosofia de*

Josep Torres Tribó

Max Pérez

© de la il·lustració de coberta

Dani Torrent

© d'aquesta edició

Edicions Cal·lígraf, SL

Queda rigorosament prohibida, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, la reproducció parcial o total d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic. Les infraccions d'aquests drets es troben sotmeses a les sancions establertes a les lleis.

Taula

ESTUDI INTRODUCTORI	15
Biografia de Josep Torres Tribó (1899-1941)	
<i>Max Pérez, Alba Padrós, Edwin Evangelista</i>	21
La filosofia de Josep Torres Tribó, el màrtir de la mentida	
<i>Max Pérez</i>	63
NOTA A AQUESTA EDICIÓ	111
ELOGI DE LA MENTIDA	115
Amics meus, cordialment	117
Jo soc a mà, senyor Bernard Shaw	121
L'hora tonta	122
Ràpid cop d'ull	124
Per ací anirem millor...	125
Càstig	125
Guardeu-nos de Sòcrates, senyor...	126
Coqueteria vampiresca	127
El camí recte	128
Xac a la veritat	130

Presentació	131
Les alforges	132
Supervida	133
Buidor	134
Albada	135
Ja toquen les sirenes	136
LA MENTIDA VITAL	137
TEOREMA	141
EL PODER DE LA MENTIDA	145
Manifest entusiasta	145
Relativitat	148
La glòria	148
La ingenuïtat del pobre noi	149
Tres personatges i un llop	151
Un home públic	152
Per la suggestió	153
La plaça que capitula	154
Pel·lícula nord-americana	155
L'estúpid amor	157
Goethe, apòstol	158
La divina imperfecció	158
La petita de cal Xeco	160
Vós, qui sou el meu artista, sou el meu pare	161
També tu, arbre que em fas ombra, ets representació de l'esperit	162
L'erm redimit	163
Sòcols	164
Mateu-lo!	167
Llambregades	167

La salut, enemiga del poble	169
Mentida, remei profelicitat	170
La parla	172
Ressagats	174
Males entranyes!	175
Ja ho sabíeu abans	176
Després de posar-nos tranquils...	177
Acotacions biològiques	177
Ètica	183
Humans i no porc espins	188
Per tots els camins es va a Roma, a condició de no voler anar-hi	189
Divinisme	191
Humanitat	192
L'obra del pare	212
Ciències polítiques i socials	219
Religió	230
RETALLS DEL BLOC	235
Catecisme	235
Superciència	235
Dues banderetes de Voltaire	236
L'avi i sa casa	237
Ales	238
Felicitat	238
Transparència	239
Reminiscències	239
Mirallets i aloses	240
Paradoxa	241
Sang blava	241
Nietzsche	242
Volem morir, tant se val	243

L'art de vestir	244
Quina sort, un duro fals!	249
CIÈNCIES	251
BLASME DE LA SINCERITAT	255
Prèvia	255
Sinceritat	255
Comèdia	273
Desinfectant	274
Sedàs	275
Venda	275
Naturisme	276
Esnobs	277
Got i tot	280
Fidelitat	280
Acadèmiques	281
Polítiques	282
Respecteu els superiors	288
Les humils violes	289
Guarda	290
Higiene espiritual	290
Tàctica de fidelitat	291
Crisàlide...	293
Espontanis	293
Art i vida	294
Regnes	296
Realisme	298
Inversió	298
Lògica	299
Una altra lògica	300

Aquella Tarragona d'En Mir	300
I aquestes figuretes d'En Manolo	300
A l'entorn d'una frase	301
Charlot	302
Mèrits i competències	304
Idolatria	310
Afirmació	310
Confirmació	310
PROMETENÇA	313

ESTUDI INTRODUCTORI

L'estiu de 1928, l'Editorial Mediterrània va publicar el primer, i tot indica que últim, llibre: *Elogi de la mentida* de Josep Torres Tribó (1899-1941). L'obra hauria hagut d'inaugurar una col·lecció en llengua catalana dedicada, segons les paraules dels editors, «a les inquietuds i audàcies literàries modernes», publicant «escriptors nous i consagrats [...] que hauran de cridar l'atenció per llur valor literària, atenta a la manera nova de veure les qüestions eternes de la humanitat».¹ *L'Elogi de la mentida* encaixava a la perfecció amb aquests ideals, tant per la forma literària, d'una potència lírica extraordinària, com pel contingut. Era una obra especialment idònia, si es té en compte que es tractava d'un assaig filosòfic que no tan sols estava escrit en prosa poètica, sinó que, a més, defensava la substitució de la filosofia tradicional per una nova *lírica del pensament*.

No es pot dir que llibre tingués una rebuda gaire cà-

1 «Editorial Mediterrània» [s. a.]. *La Veu de Catalunya*, 19/08/1928, p. 1.

lida. La premsa de l'època dona testimoni de crítiques burlesques, cruels i, majoritàriament, superficials. La revista de filosofia *Criterion*, per exemple, d'orientació obertament catòlica, en va publicar una ressenya en què afirmava que «avui, a casa nostra, hi ha gent que volen ésser ultra-moderns i fan coses ultra-estranyes, per fugir de la vulgaritat» i que l'*Elogi de la mentida* havia estat escrit, precisament, «a base de dir bestieses i fins blasfèmies».² Per la seva banda, en una ressenya de la *Revista de Catalunya*, tot i que es reconeixia que «hi ha en l'autor algunes qualitats literàries», s'acabava afirmant que el llibre havia estat escrit «sovint amb un to dogmàtic i pedant».³ Fins i tot Manuel de Montoliu (1877-1961), un famós crític literari, titllava el seu autor de «novell sofista» i considerava que les opinions que s'expressaven al llibre no eren altra cosa que «ecos, ben sovint desfigurats, d'una pseudo-filosofia essencialment anticristiana [...] paradoxes sorolloses i espectaculars, que molts cops no són altra cosa que sofismes monstruosos».⁴

Que tinguem constància, Torres Tribó només va contestar una vegada als seus crítics. Significativament, només va contestar a aquell que, en una ressenya al diari *La Publicitat*, va titllar el seu llibre de ser «espiritualment retardat» i una «apologia de la mala fe [i] dels mala-

2 Francesc de Borja Lladó, «Elogi de la mentida». *Criterion*, 07-08/1928, p. 334.

3 «Cròniques catalanes» [s. a.]. *Revista de Catalunya*, 07/1928, p. 79-80.

4 Manuel de Montoliu, «Elogi de la mentida». *La Veu de Catalunya*, 20/10/1928, p. 5.

barismes intel·lectuals». ⁵ Torres Tribó va contestar, amb la potència literària que el caracteritza, que l'*Elogi de la mentida* «és una obra que he escrit amb passió, amb els ulls fixos mirant fins la més íntima palpitació de la ferida que fa sofrir la humanitat», i insistia, una mica més avall, que la «defensa de la tesi que sustento és apassionada. Puc anar errat; potser sí. Potser demà ho veuré jo mateix. Però no puc ni dec tolerar que ningú acusi de malabarisme ni de mala fe una obra que he escrit, repeteixo, impressionat, emocionat àdhuc». ⁶

Aquesta resposta és, com a mínim, insòlita. En comptes de combatre els seus crítics amb arguments, justificant i aclarint racionalment els punts combatuts de la seva filosofia, Torres Tribó va optar per posar l'accent en l'emoció amb què havia escrit el llibre. La resposta podria semblar una mera apel·lació al formalisme —al cap i a la fi, l'obra està realment ben escrita— i, per extensió, una fugida d'estudi sense més importància. Ara bé, tenint en compte que l'*Elogi de la mentida* consisteix, precisament, en una defensa de la superioritat de l'emoció per sobre del pensament, la resposta resulta perfectament coherent i substantiva.

Qui era aquest *apassionat* del pensament? ¿Hi havia hagut un filòsof —i a sobre català!— que havia escrit una obra —i a sobre en català!— per defensar la mentida? ¿No són els filòsofs els «amants de la saviesa»? ¿No són

⁵ D. G., «Elogi de la mentida de J. Torres Tribó». *La Publicitat*, 24/08/1928, p. 4.

⁶ Josep Torres Tribó, «A l'entorn del meu llibre *Elogi de la mentida*». *La Publicitat*, 29/08/1928, p. 4.

aquells que recerquen la «veritat» per sobre de totes les coses? Com podia ser un filòsof un «amant de la mentida»? I quina era aquesta mentida a la qual es referia l'autor? ¿Podia tractar-se realment de la mentida banal, la d'aquell qui tira la pedra i amaga la mà? ¿Com podia ser que una persona compromesa amb la pedagogia llibertària, que es va jugar la vida no en una sinó en dues guerres (la Guerra Civil espanyola i la Segona Guerra Mundial), i que va acabar assassinat en el camp d'extermini nazi de Mauthausen-Gusen, hagués escrit un llibre defensat una noció pretesament tan vulgar com la mentida? D'on treia les seves idees i, sobretot, el seu *entusiasme*?

A continuació, procurarem resoldre aquestes incerteses i oferir un estudi introductori sobre la vida i el pensament de Josep Torres Tribó, filòsof català d'una sola obra, desconegut malgrat que va ser una víctima del nazisme, però d'una força literària i originalitat poc comunes. Una persona que, com defensarem, ofereix un nou paradigma per a la filosofia, un nou «camí de claror i de bellesa» destinat a transformar-la completament.